

NOTAT

Til: Miljøministeren og Miljø- og Fødevarerudvalget

Fra: Dansk Land- og Strandjagt af 1991

Vedr.: Indførelse af arealkrav i kronvildtforvaltningen

Resumé: *Indførelse af arealkrav i kronvildtforvaltningen kræver en lovændring af jagt- og vildtforvaltningsloven. Lovændringen har karakter af ekspropriation uden fuldstændig erstatning og vil derfor kunne medføre et betydeligt antal erstatningssager. Indførelse af arealkrav vil IKKE kunne opfylde formålet om en større andel kronhjorte, hvilket både Vildtforvaltningsrådet og DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi har anerkendt, og lovændringen er derfor disproportional.*

Baggrund: Vildtforvaltningsrådet har indsendt en indstilling til Miljøministeren vedr. indførelse af arealkrav for afskydning af kronhjorte større end spidshjorte (hjorte med mere end 1 sprosse på hver stang). Arealkravet betyder, at der kun må skydes 1 hjort større end spidshjort per påbegyndt 100 hektar per ejendom. Begrundelsen for at indføre arealkrav er: "...at stoppe de jægere, der ikke overholder jagtetikken..."⁽¹⁾, samt at: "...Afskydningen af hjortevildt i Danmark vurderes skæv. Der skydes for mange hjorte og for få hundyr og kalve. Det bevirker, at andelen af hjorte, i særdeleshed andelen af ældre hjorte, i bestanden er for lille, så kun få hjorte når at toppe fysisk og størrelsesmæssigt (kulminere), og den naturlige selektion mod stærke dyr hæmmes. Samtidig resulterer den manglende afskydning af hunner og kalve i kraftigt voksende bestande. Med store bestande øges omfanget af skader på mark og i skov, hvilket i egne med store hjortevildtbestande giver betydelige omkostninger for jordbrugserhvervene..."⁽²⁾.

Dansk Land- og Strandjagt af 1991 vil gerne henlede Miljøministerens og Miljø- og Fødevarerudvalgets opmærksomhed på følgende 7 punkter, som uddybes efterfølgende:

- 1). At arealkravet ikke kan gennemføres indenfor rammerne af den nuværende jagt- og vildtforvaltningslov.
- 2). At jagtretten er snævert forbundet med grundlovens § 73, og forslaget derfor er meget vidtgående og skal ses i dette lys.
- 3). At arealkravet er i strid med grundlovens § 73, særlig henset til, at arealkravet ikke synes at være et egnet middel til at skabe en bedre aldersfordeling i hjortebestanden.
- 4). At arealkravet er usagligt og disproportionalt, fordi indgrebet i hovedsagen angår "brodne kar", og det ikke er tilstrækkeligt dokumenteret, at arealkravet er egnet til at opnå en bedre aldersfordeling blandt kronvildtet.
- 5). At der findes mindre indgribende midler, der vil sikre formålene bedre.

- 6). At arealkravet medfører, at jagtejendomme unødigt står til at tabe voldsomt i værdi.
- 7). At arealkravet vil åbne for et stort antal retssager om erstatningskrav.

Uddybning

Ad 1). At arealkravet ikke kan gennemføres indenfor rammerne af den nuværende jagt- og vildtforvaltningslov.

Jagt- og vildtforvaltningsloven § 5:

”Miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte regler om, at visse vildtarter i nærmere bestemte områder kun må jages efter tilladelse fra ministeren”.

Af de specielle bemærkninger fremgår det (udtømmende gengivet):

”Det har været overvejet, om der burde indføres licensjagt på klovbærende vildt, navnlig på kronvildt. Overvejelserne er endt med, at det ikke skønnes, at der på nuværende tidspunkt er behov for at indføre licensjagt på kronvildt i Danmark. Forvaltningen af det klovbærende vildt kan styres tilfredsstillende ved lokale begrænsninger i jagttiden. Det nuværende bestandsniveau og vildtudbyttet af det klovbærende vildt må anses for tilfredsstillende. Hertil kommer, at erfaringerne fra Sverige, hvor elgjakten styres ved udstedelse af licenser, viser, at dette system er dyrt at administrere. Da det imidlertid ikke kan afvises, at det på et senere tidspunkt kan blive aktuelt at indhøste erfaringer med forvaltning af lokale bestande af f.eks. kronvildt ved hjælp af licensordninger, foreslås det, at ministeren bemyndiges til at udarbejde regler herom. Tilladelserne vil kunne begrænses med hensyn til dyrenes antal, køn og alder. Ved fastlæggelse af kvoterne skal der tages hensyn til bestandens størrelse, artens levevilkår i de enkelte områder, den skade, den pågældende vildtart evt. forvolder, og størrelsen af den jagtberettigedes areal.”

Ifølge Karnov er bemyndigelsen ikke anvendt, og ifølge bemærkningerne, kan ministeren udstede en licensordning, hvilket dårligt kan udstrækkes til et generelt arealkrav for afskydning af hjorte. Jagt- og vildtforvaltningsloven indeholder IKKE bemyndigelse til, at ministeren kan udstede en bekendtgørelse om at udstede regler om, at der må skydes én hjort ældre end spidshjort per ejendom, per påbegyndt 100 ha i en jagtsæson.

Arealkravet kan således ikke gennemføres uden en lovændring af jagt- og vildtforvaltningsloven. Hvis arealkravet forsøges gennemført indenfor rammerne af den nuværende jagt- og vildtforvaltningslov, så er det i strid med kravet om hjemmel – og dermed også i strid med grundlovens § 73.

Ad 2). At jagtretten er snævert forbundet med grundlovens § 73, og forslaget derfor er meget vidtgående og skal ses i dette lys.

Grundlovens § 73, stk. 1:

”Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.”

I relation til jagtretten, hvor det i jagt- og vildtforvaltningsloven fremgår, at ejendomsbesidder har jagtretten, så kan det lægges til grund, at jagtretten er en beskyttet rettighed. Der er flere domme på

området, og der kan bl.a. henvises til V2001.B-1574-99 (TfL2002.25), der angik erstatning for tab af jagttretigheder i forbindelse med en fredning til støtte herfor.

Ekspropriationskriterier:

1. Indgrebet være rettet mod ejendom (eller en beskyttet rettighed)
2. Indgrebet i ejendommen skal have karakter af pligtmæssig afståelse. Vurderingen af, hvorvidt, der sker afståelse opdeles i 4 domstolsudviklede underbetingelser – eller kriterier som de omtales, der er som følger:
  - a. Sker der overførsel (af ejendomsretten).
  - b. Hvilken personkreds rammes, er indgrebet generelt eller konkret?
  - c. Hvor intenst er indgrebet – hvor byrdefuldt er indgrebet?
  - d. Er indgrebet (sagligt) begrundet, omtales som causa-kriteriet.
3. Indgrebet i ejendommen skal være rettet mod en beskyttet ejer (eller beskyttet rettighedshaver).

Ad 1. I relation til jagtretten, hvor det i jagt- og vildtforvaltningsloven fremgår, at ejendomsbesidder har jagtretten, så kan det lægges til grund, at jagtretten er en beskyttet rettighed.

Ad 2. a. Arealkravet er ikke som sådan en klassisk overførsel, hvilket taler imod, at kravet opfylder betingelsen. Dog skal det anføres, at der er mange situationer, hvor der ikke sker overførsel i en traditionel forstand (overførsel fra privat til det offentlige), men hvor forholdet alligevel er pligtmæssig afståelse.

Ad 2. b. I relation til arealkravet, så vil arealkravet konkret ramme meget forskelligt. I områder med små bestande må det antages, at reglen muligvis ikke medfører nogen ændring i jagtretten, mens i områder med større bestande vil man kunne afskyde væsentligt mindre, end man tidligere kunne.

Ad 2. c. Arealkravet vil have betydning for jagtlejen. Der vil være jagtejendomme, der vil tabe væsentligt i værdi. Dette gælder særligt jagtejendomme med faste bestande af hjorte. På de ejendomme, der er små, men godt beliggende i forhold til jagt, og hvor arealkravet altså indebærer tabt jagtleje, så taler det for, at arealkravet er et intenst indgreb. En dansk frilandshjort kan, alt efter gevirets størrelse, have en værdi op til 60.000 kr. eller mere pr. hjort.

Ad 2. d. Miljøstyrelsen fremhæver i et notat⁽²⁾, at Vildtforvaltningsrådet mener, at arealkravet isoleret set ikke kan indfri målsætningerne for kronvildtforvaltningen, men snarere har til formål at hæmme ”de brodne kar”, som man mener driver en uetisk jagt på kronhjorte. Der er ingen opgørelse over ”problemets” omfang, dvs. hvor mange brodne kar, der er tale om, eller om de har haft en målbar effekt på antallet af hjorte i et større område. Det må her pointeres, at der ikke er tale om ulovlig jagt, men at det udelukkende handler om, hvem man vil acceptere nedlægger hjorte, som krydser ejendomsgrænser.

Ad 3. I relation til jagtretten, hvor det i jagt- og vildtforvaltningsloven fremgår, at ejendomsbesidder har jagtretten, så kan det lægges til grund, at jagtretten er en beskyttet rettighed.

Ad 3). At arealkravet er i strid med grundlovens § 73, særlig henset til, at arealkravet ikke synes at være et egnet middel til at skabe en bedre aldersfordeling i hjortebestanden.

Ved at lægge restriktioner på, hvor mange hjorte større end spidshjort, der må skydes pr. 100 hektar pr. ejendom, så vil man netop favorisere afskydningen af de største hjorte, som oftest også er de ældste, da ejerne af ejendommen vil forsøge at kapitalisere værdien af hjortene på ejendommen mest muligt. Det er den aldersgruppe, som intentionen med indgrebet skulle beskytte, men som man må have en forventning om, vil blive mest eftertragtet med et arealkrav. Endvidere vil en kraftig

reduktion i antallet af nedlagte hjorte større end spidshjorte medføre, at proportionen af ældre hjorte vs. yngre hjorte vil blive stadig mindre, hvilket også modvirker intentionen om en bedre aldersfordeling i hjortebestanden specifikt og kronvildtbestanden generelt. Med det nuværende manglende datagrundlag om alders- og kønsfordeling blandt den levende forårsbestand vil det være umuligt at vurdere, om arealkravet overhovedet har en effekt, dvs. om man opnår en bedre aldersfordeling med flere ældre hjorte, da man ikke kender bestanden før og efter indførsel af arealkrav. DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi vurderer endvidere, at størrelsen af den jagtbegrænsende effekt af arealkravet må betegnes som usikker og lokalafhængig.⁽³⁾

Ad 4). At arealkravet er usagligt og disproportionalt, fordi indgrebet i hovedsagen angår ”brodne kar”, og det ikke er tilstrækkeligt dokumenteret, at arealkravet er egnet til at opnå en bedre aldersfordeling blandt kronvildtet.

Miljøstyrelsens har fremlagt notat af den 15. januar 2021 med titlen: ”Notat med oplæg til introduktion af arealkrav i hjorteforvaltningen”⁽²⁾:

”[...]pointeres, at ingen, herunder Vildtforvaltningsrådet, forventer, at arealkravet isoleret kan indfri målsætningerne for kronvildtforvaltningen, herunder ønsket om flere ældre hjorte.[...] Med arealkravet er forhåbningen, at de såkaldte ”brodne kar” blandt jægerne hæmmes[...] Med brodne kar henvises til jægere, der ukritisk skyder et uforholdsvist stort antal hjorte.”

En reduktion i antallet af nedlagte hjorte større end spidshjorte vil betyde, at antallet af ældre hjorte proportionelt vil blive stadig mindre i forhold til yngre hjorte, hvilket også modvirker intentionen om en bedre aldersfordeling i hjortebestanden specifikt og kronvildtbestanden generelt. Samtidig må man forvente, at der kommer en bias mod afskydning af store (ældre) hjorte, når jægeren nu kun kan nedlægge 1 eller et meget begrænset antal hjorte på sin ejendom.

a. Arealkravet er ikke egnet til at nå målene om:

- Flere ældre hjorte (8+ år) i bestanden
- Bedre køns- og aldersfordeling (5 % af forårsbestanden af hjortene skal være 8+ år)
- Færre skader på mark og i skov
- Bedre geografisk spredning af kronvildt
- Bedre mulighed for at opleve kronvildt

- i. Forslaget har derimod til formål at fjerne ”brodne kar”, som dels er et udokumenteret problem, og som arealkravet ikke bevisligt vil virke på.
- ii. Der er ikke lavet undersøgelser, der begrunder et generelt landsdækkende arealkrav.
- iii. Der er lokale problemer med for meget kronvildt og deraf følgende markskader, som vil øges med arealkrav og den dermed mindre afskydning af hjorte.

b. Arealkravet er ikke det mindst indgribende middel:

- i. Udfordringerne er lokale og kan løses med lokale jagttider og lokale begrænsninger og udvidelser heraf, herunder udvidede muligheder for afskydning af flere yngre dyr og hinder, hvorved målet kan indfries og flere end én målsætning kan indfries.
- ii. Brunstjagt i september er direkte imod målsætningen om at øge antallet af ældre hjorte (8+). En udsættelse af starten på jagttiden for hjorte i Nordjylland og Vestsjælland til hhv. november og oktober har vist, at man dermed kan nå målsætningen om flere ældre hjorte. En løsning, som også DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi har foreslået⁽⁴⁾.

c. Arealkravet går videre end, hvad der er nødvendigt:

- i. Mange steder i landet mangler der ikke ældre hjorte. Arealkravet vil indebære en unødigt begrænsning i at regulere hjortebestanden.
- ii. Den nuværende afskydning af hjorte har ikke medført en dårligere bestand af kronvildt målt på vægt, udbredelse og antal – tværtimod⁽⁵⁾.

5). At der findes mindre indgribende midler, der vil sikre formålene bedre.

Der er meget stor forskel på bestandsstørrelserne og bestandssammensætningen i de forskellige dele af Danmark. Der er i den nuværende lov om jagt- og vildtforvaltning allerede mulighed for at ændre på alders- og kønssammensætning hos hjortevildtet med lokale fredninger/udvidede jagtmuligheder og en fredning af kronhjortene i brunsttiden. Disse muligheder kan iværksættes uden lovændring og er endnu ikke afprøvet på landsplan. Fredning af kronhjorte i brunsttiden er f.eks. implementeret nord for Limfjorden og i Vestsjælland og har haft den ønskede effekt på antallet af flere ældre hjorte, og det vil derfor være oplagt at udvide ordningen til de landsdele, hvor der opleves et problem med for få ældre hjorte.

6). At arealkravet medfører, at jagtejendomme unødigt står til at tabe voldsomt i værdi.

Kronvildt i almindelighed og kronhjorte i særdeleshed er det mest eftertragtede vildt i Danmark. En dokumenteret bestand af kronvildt på en ejendom medfører, at jagten på denne ejendom stiger voldsomt i værdi. Det er ikke usædvanligt at se jagtlejer på mellem 1.000 kr. og 2.000 kr. pr. hektar, hvis man kan dokumentere en fast bestand af kronhjorte. Denne værdi afhænger direkte af muligheden for antallet af kronhjorte, som det er muligt at nedlægge. Jo færre hjorte, desto mindre er værdien af jagten. Såfremt arealkravet indføres, vil de mindre ejendomme, som har en fast bestand af kronvildt, og som har indgået længerevarende jagtlejekontrakter, kunne imødesee dels et erstatningskrav fra jagtlejeren, dels en markant mindre jagtlejeindtægt fremover.

7). At arealkravet vil åbne for et stort antal retssager om erstatningskrav.

Indførelsen af arealkrav vil være at betegne som et intenst indgreb i ejendomsretten UDEN fuldstændig erstatning. Mange ejendomme vil kunne dokumentere et værditab i form af mindre jagtlejeindtægter eller salg af afskydning af hjorte. Dette værditab er ikke et engangstab, men et driftstab hvert år.

Bilag

- (1). Godkendt referat af møde i Vildtforvaltningsrådet d. 15. marts 2021 (punkt 8)
- (2). J.nr. 2020 – 52320 Notat med oplæg til introduktion af arealkrav i hjorteforvaltningen 15. januar 2021
- (3). Notat fra DCE: Forventede bestandseffekter af ændringer i jagten på krondyr Cervus elaphus 23. juni 2016
- (4). Rapport 195 fra DCE: VILDTBESTANDE OG JAGTTIDER I DANMARK Det biologiske grundlag for jagttidsrevisionen 2018
- (5). Vildtudbytte for krondyr 1942-2020.